

Obhajoba k případu Collins vs Agnoská republika

Jménem republiky

Strana sporu: Stát

Registrační číslo: Z6A

1. Skutkový stav

1.1 Stěžovateli jsou Bernie Collins, občan Agnoské republiky, Todd Evans Collins, občan Spojených států Amerických (dále jen „objednatelský pár“) a Lilly Collins, občanka Spojených států Amerických (dále jen „stěžovatelka“). Dle rozhodnutí Illinoiského soudu jsou Bernie Collins a Todd Evans Collins právními rodiči stěžovatelky, v souladu se smlouvou o surogátním mateřství.

1.2 Stěžovatelé se přestěhovali do Agnoské republiky, následně požadovali udělení agnoského občanství stěžovatelce. Dále se obrátili na Nejvyšší soud kvůli uznání právního rodičovství páru sezdaného v zahraničí, jehož sňatek v Agnosii nelze uznat, k nezletilému dítěti, narozeného dne 13. 4. 2014.

1.3 Agnoské soudy žádosti nevyhověly, stěžovatelé tak na základě tohoto podali dne 5.1.2018 stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Namítají, že došlo k porušení jejich základních lidských práv na soukromý a rodinný život dle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, když v rozporu s nejlepším zájmem dítěte dle čl. 3 Úmluvy o právech dítěte neuznaly právní rodičovství objednatelského páru k jejich dceři Lilly Collins, čímž se dopustily porušení svých mezinárodních závazků. Zároveň namítají, že se u vnitrostátních soudů stali oběťmi diskriminace na základě jejich sexuální orientace dle čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

1.4 Vnitrostátní soudy namítly, že uznání právního rodičovství objednatelského páru k nezletilé Lilly Collins by bylo v zjevném rozporu s veřejným pořádkem Agnosie a že jejich rozhodnutí nebylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

2. Vymezení podstatných principů

2.1 Nejlepší zájem dítěte

2.1.1 Výbor OSN pro práva dítěte definuje nejlepší zájem dítěte v komentáři¹ v němž interpretuje čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Nejlepší zájem dítěte musí být vždy zohledněn jako přední, nikoliv však jediné hledisko při rozhodování o jakékoliv záležitosti týkající se dětí. Je to pojem, jehož význam se liší v závislosti na konkrétní situaci a konkrétním dítěti.

2.1.2 Nejlepší zájem dítěte je rovněž nedílnou součástí ostatních práv dítěte upravených Úmluvou o právech dítěte. Při jeho hodnocení je třeba přihlídnout k několika aspektům (záleží však na každém jednotlivém případě, zda budou relevantní všechny a jakou budou mít důležitost):

- a. Názor dítěte
- b. Identita dítěte
- c. Zachování rodinného prostředí a vztahů
- d. Péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte
- e. Zranitelnost dítěte
- f. Právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu

¹ *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)* [online]. [cit. 2018-03-10]. dostupné z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en

g. Právo dítěte na vzdělání

2.2 Veřejný pořádek a výhrada veřejného pořádku

2.2.1 Výraz „veřejný pořádek“ je běžně používán v mezinárodních smlouvách bez bližšího vymezení, obecně znamená soubor norem, na kterých společnost trvá. Je mu třeba rozumět tak, že výhrady veřejného pořádku se má použít, jestliže by se účinky použití cizího předpisu přičily takovým zásadám právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat, a dobrým mravům. Může se jí použít obecně proti právním účinkům, které nastaly v cizině nebo podle zahraničního práva.

3. Důvody neuznání právního rodičovství objednatelského páru

3.1 Ústavní soud stížnost zamítl s přihlédnutím ke kritériím, která jsou pro daný případ relevantní dle jejich důležitosti, čímž jsou:

- a. Rozpor s nejlepším zájmem dítěte
- b. Diskriminace
- c. Rozpor žádosti s veřejným pořádkem

3.2 Nejlepší zájem dítěte

3.2.1 Jak bylo výše zmíněno, nejlepší zájem je třeba posuzovat u každého případu zvlášť. Agnoská republika nepochybně existenci rodinného života mezi stěžovateli. Protistrana namítá, že neuznání rodičovství je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, čímž vznikl zásah do jejich základních práv. Ze samotné argumentace protistrany vyplývá, že pokud rozhodnutí nebylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, nedošlo k nepřiměřenému zásahu do základních práv.

3.2.2 Z aspektů nejlepšího zájmu dítěte je v daném případě podstatný aspekt zachování rodinného prostředí a vztahů. K narušení tohoto aspektu nedošlo. Jak už ESLP v minulosti uvedl v případě X, Y, Z proti Spojenému království, existují-li faktické vazby, postačí, aby tyto rodinné faktické vazby byly státem udrženy a rozvíjeny, aniž by muselo dojít k jejich právnímu uznání.²

Dítě zůstává v péči objednatelského páru a nebude odejmuto do ústavní péče, což by byl krok, který může být v nejlepším zájmu některých dětí, ačkoli se jedná o zásah do základního práva na soukromý a rodinný život.

3.2.3 Agnoská republika s přihlédnutím ke své legislativě nepovažuje problémy, vzniklé nedržením agnoského občanství, za závažné. Stěžovatelka navíc není jediná ze stěžovatelů bez agnoského občanství, shodou okolností to však žádné problémy u Todda Evanse Collinse nečiní. Pokud je však občanství státu, ve kterém se právě stěžovatelé nacházejí, tak stěžejní prvek nejlepšího zájmu dítěte, je nezodpovědnost stěžovatelů odcestovat ze Spojených států do Agnosie, a požadovat něco co agnoské právo neumožňuje, o čemž Bernie Collins, který zdejší hodnoty jistě zná, věděl. Nemohou legitimně očekávat, že této žádosti bude vyhověno, přičemž legitimní očekávání je pro ESLP významným hlediskem při rozhodování o porušení čl. 8 Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod, např. v případě Wagner a J.M.W.L. proti Lucembursku³. Fakta nezajímají pocity, a neznalost zákona neomlouvá.

² X, Y a Z proti Spojenému království, rozsudek ze dne 22/04/1997, stížnost č. 21830/93

³ Wagner a J.M.W.L. v. Lucembursko, rozsudek ESLP ze dne 28/09/2007, stížnost č. 76240/01

3.2.4 Čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte říká: „každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo...znát své rodiče a právo na jejich péči.“ Ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 3/2014 Sb. O manželství a rodičovství uvádí, že: „Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.“ A dále v § 15 téhož zákona uvádí, že: „Matkou je žena, která dítě porodila. Otcem je manžel matky. Není-li matka vdaná, určí otcovství k dítěti i bez návrhu soud.“⁴ Z toho vyplývá, že objednatelský pár neumožňuje stěžovatelce, aby znala jak svou biologickou matku, tak i svého biologického otce, jelikož se nepřáli znát identitu biologického otce stěžovatelky. Tímto znovu porušují platné zákony Agnoské republiky

3.2.5 S přihlédnutím ke společenským standardům konzervativní společnosti, jako je Agnosie, nelze zaručit, že nedojde k diskriminaci stěžovatelky ze strany jejich vrstevníků, kteří vyrostli na základech tradiční rodiny, a mohli by vnímat rodinný stav stěžovatelky jako případný důvod k diskriminaci, které stát předejít nedokáže.

3.3 Diskriminace

3.3.1 K diskriminaci stěžovatelů z pohledu Agnoské republiky nedošlo. Agnoská republika nemůže uznat smlouvu o surogátním mateřství, protože dle agnoské právní úpravy tuto smlouvu mohou uzavřít pouze manželé.

3.3.2 Zároveň nemůže Agnoská republika uznat manželství objednatelského páru, jelikož jsou stejného pohlaví. O přímou diskriminaci se nejedná, protože tyto zákony platí pro všechny občany Agnosie zcela stejně, v konkrétním případě stěžovatelů se nejedná o zaujatost státních orgánů, ale o předem známou skutečnost zakotvenou v právním řádu Agnoské republiky. Naopak uznáním žádosti stěžovatelů by se Agnoská republika dopustila diskriminace vůči všem osobám usilujícím o toto uznání v minulosti.

3.3.3 Manželství je tradiční institucí a je plně v kompetenci zákonodárce každého státu, aby stanovil, zda bude přístup k němu otevřen výhradně párům opačného pohlaví, anebo také párům stejnopohlavním. Manželství má silně zakořeněný sociální a kulturní kontext, který se může významně lišit mezi jednotlivými společnostmi. ESLP proto shledal, že nemůže nahrazovat rozhodnutí národních orgánů, které jsou nejlépe postaveny, aby rozhodovaly a zohledňovaly, co konkrétní společnost potřebuje. Dále ESLP též shledal (a to zejména ve své judikatuře týkající se rodičovství), že ani z čl. 12 Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod ani z čl. 8 a čl. 14 téže Úmluvy neplyne povinnost státu umožnit homosexuálnímu páru uzavření manželství, např. v případě Schalk a Kopf proti Rakousku⁵. ESLP ve své judikatuře tedy přiznává manželství natolik specifický status, že lze národními předpisy vyloučit homosexuální páry z možnosti uzavřít manželství, a přitom lze stanovit, že některých práv, včetně práva adoptovat dítě, mohou požívat pouze manželé.

3.4 Rozpor s veřejným pořádkem

3.4.1 Právní řád každého státu se odvíjí od hodnot jeho společnosti a jeho kulturních zvyků. Každá změna musí projít legislativním procesem. Nelze slučovat moc soudní a zákonodárnou. Je prokazatelné že Agnoská společnost se k rodičovství homosexuálů staví dlouhodobě negativně, vyplývá například z průzkumu

⁴ Viz zadání případu.

⁵ *Schalk a Kopf v. Rakousko*, rozsudek ESLP ze dne 22/11/2010, stížnost č. 30141/04

webového portálu agnosinky.ag, kde se více než 91 % respondentů vyjádřilo nesouhlasem k adopci homosexuály. Je sice fakt, že v našem případě se o adopci nejedná, ale na druhou stranu, můžeme zde spatřovat podobné rysy.⁶

- 3.4.2 Společnost Agnoské republiky je velmi konzervativní. Je založena na tradičních křesťanských hodnotách, mezi něž patří: Manželství mezi mužem a ženou, tradiční úplná rodina. Dle konzervativních hodnot jsou zároveň role obou pohlaví ve výchově dítěte nenahraditelné.
- 3.4.3 Agnoská republika využila výhrady veřejného pořádku, aby zabránila vytvoření precedentu ve své judikatuře, který je v rozporu s veřejným pořádkem. Stěžovatelé se dožadují nastolení stavu, který je v právním řádu Agnoské republiky nemožný.
- 3.4.4 Čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod uvádí: „Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu... ochrany pořádku, ochrany morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“⁷ Ochrana pořádku je tedy legitimním důvodem k omezení práva na rodinný život.

4. Závěr

- 4.1 Agnoská republika zastává názor, že rozhodnutí Ústavního soudu nebylo v rozporu s nejlepším zájmem stěžovatelky.
- 4.2 K přímé diskriminaci objednatelského páru ze strany agnoských soudů dojít nemohlo, jejich rozhodnutí bylo na základě vnitrostátních zákonů, jež jsou platné pro všechny.
- 4.3 Agnoská republika do práv stěžovatelů nezasáhla, neporušila tedy své mezinárodní závazky.
- 4.4 Agnoská republika navrhuje, aby ESLP stížnost stěžovatelů zamítl.

⁶ Viz zadání případu.

⁷ cit. dle: Evropská úmluva o ochraně lidských práv. In: European Court of Human Rights [online]. [cit. 2018- 03-10]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf

Zdroje:

1. *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)* [online]. [cit. 2018-03-10]. dostupné z:
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CR.C%2fC%2fGC%2f14&Lang=en
2. *Schalk a Kopf v. Rakousko*, rozsudek ESLP ze dne 22/11/2010, stížnost č. 30141/04
3. *Wagner a J.M.W.L. v. Lucembursko*, rozsudek ESLP ze dne 28/09/2007, stížnost č. 76240/01
4. *X, Y a Z proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 22/04/1997, stížnost č. 21830/93
5. Evropská úmluva o ochraně lidských práv. In: European Court of Human Rights [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z:
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
6. Úmluva o právech dítěte [online] [cit. 2018-03-10]. dostupné z : <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>